

سده ۱۳-۱۴
موی فزی

بسم الله الرحمن الرحیم

عبد

www.ketab.ir

محمد حسینی فاطمه سرین

سرشناسه: سمسار، محمدحسن، ۱۳۱۳ -
 عنوان و نام پدیدآور: سیمای تهران سده ۱۳ - ۱۴ هجری قمری/ محمدحسن سمسار، فاطمه سراییان.
 مشخصات نشر: تهران: زریران، ۱۳۹۲ - مشخصات ظاهری: ج: مصور (رنگی)؛ ۲۵ × ۲۵ س.م.
 شابک: ج. ۲: ۹۷۸-۹۶۴-۹۵۷۵۴-۶-۹ وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: فهرست نویسی بر اساس جلد دوم، ۱۳۹۲. یادداشت: نمایه.
 موضوع: تهران -- آثار تاریخی موضوع: تهران -- آثار تاریخی -- مصور شناسه افزوده: سراییان، فاطمه، ۱۳۳۸
 رده بندی کنگره: ی. ۷۷۱۳۹۰ س. ۸۸۴ DSR۲۰۹۷
 رده بندی دیویی: ۹۵۵/۱۲۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۷۹۴۵۵

سیمای تهران

(در سده ۱۳-۱۴ق)

جلد ۲

ویراستار و نویسنده مقدمه: محمدحسن سمسار

متن: فاطمه سراییان؛ حسن قادر

متن باغ گلستان: مهندس صدیقه گلشن

مختار دروازه ها: هاله حاج یاسینی

نمایه عکس: حسن قادر

مترجم متن: مرجانه سلطانی

انتخاب عکس: فاطمه سراییان

اسلاید داود صادق ساء

طراح گرافیک: الهام محمدخانی؛ سمیه مظلوم مقدم

طراح جلد: الهام محمدخانی

حروف نگار: ملیحه مهندسیان

لیتوگرافی: موسسه فرآیند گویا

چاپ: ستاره سبز

صحافی: علی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۵۷۵۴-۶-۹

انتشارات زریران

آدرس ناشر: تهران، میدان قدس، اول خیابان شهید باهنر، کوچه

شریعتی، شماره ۲، تلفن ۲۲۷۳۷۷۰۲

پست الکترونیکی: zariran1@yahoo.com

۹	تاریخچه تهران
۱۸	دروازه ها
۳۰	نمای عمومی
۴۲	میدان توپخانه
۴۲	خیابان ها
۶۶	سردر الماسیه (باب عمایون)
۸۰	عشرت آباد
۸۶	مجموعه گلستان
۸۸	باغ گلستان
۱۰۲	فرح آباد (حرم خانه)
۱۱۲	عمارت خوابگاه
۱۱۸	تکیه دولت
۱۳۶	اتاق موزه (تالار سلام)
۱۴۶	کاخ ابيض
۱۵۲	باغ و عمارت معبر الممالك
۱۵۸	مسعودیه
۱۶۸	باغ و عمارت سپهسالار
۱۷۸	مسجد و مدرسه سپهسالار
۱۹۰	پارک و عمارت امیریه
۱۹۶	پارک و عمارت امین الدوله
۲۰۲	سفارتخانه ها و باغ های بیلاقی آن
۲۲۰	زیارتگاه ها
۲۳۰	اطراف تهران
۲۳۲	شمیران
۲۳۸	باغ و عمارت کامرانیه
۲۵۲	شهرستانک
۲۵۸	کرج و عمارت سلیمانیه
۲۶۲	ری
۲۶۶	برج طغرل
۲۷۰	ورامین
۲۷۲	سرخه حصار
۲۸۲	چهره ها
۲۹۰	گوناگون
۳۰۲	نمایه

The turbulent history of mankind with all its ups and downs has taught us that those nations with sense of maintaining cultural continuity will unquestionably survive as thriving nations. Iranians are the manifestation and perhaps a rare model of such people.

The rich history of Iranians, either documented or discovered during archeological excavations from the past millennium, is a true evidence for lovers of history books and past civilizations. A culture and civilization tiled with mosaics of philanthropy and peaceful co-existence with people of near and distant lands. History recalls Iranians as very well-educated people with an affluent culture that is recorded in the books authored by ancient historians worldwide. The very trait is self-evident throughout pre and post Islamic periods. The Iranian architectural art is an illustration of cultural prosperity of this land. Chogha Zanbil ziggurat in Susa ... and the soaring columns of Persepolis, the Anahita Temple at Kangavar and the long arch of Madaen's Portico reveal such cultural affluence in the face of all ravages deep-rooted in prejudice and ignorance. Remnants of the mosques such as Tarikhaneh (House of God) in Damghan, also Ardestan, Varamin and Shiraz Jame mosques display architectural culture of the first Hijri centuries. Other architectural masterpieces like the Blue Mosque in Tabriz, Sheikh Lotfollah Mosque in Isfahan, Ālī Qāpū Palace and Hasht Behesht (eight paradises) Palace testify the Iranian smart architecture. Although not a rival for the works of the past eras, Qajar architecture enjoys the art and beauty for its time. Indeed, this privilege should be regarded as the ultimate artistic expression of traditional Iranian architecture.

The 1st volume of Image of Tehran in 19th AD deals briefly with development and architectural transformations of Tehran since becoming capital up to 1867. The present book, Image of Tehran II, is a compact report on development of Tehran from 1867 until the fall of Qajar dynasty. Image of Tehran II may not have been possible without the efforts and financial support devoted by Mr. Ahmad Porkar. The creators of this work hereby wish to express their heartfelt gratitude to him.

To put the cultural and artistic values and treasures of our homeland into display takes all of us, all collaborators and like-minded colleagues into eternal bliss and pleasure.

Mohammad Hassan Semsar
Zariran Publications

در نشیب و فراز پر آشوب تاریخ بشری، تنها ملت‌هایی توان ایستادگی و بقا دارند که تداوم فرهنگی خود را حفظ کرده باشند. ایرانیان یکی و شاید نمونه کمیابی از این دست مردمانند. تاریخ پر پیشینه ایرانیان چه از آن دست که نگاشته شده و چه از آنچه در پی کاوشهای باستانشناسی از هزاره های گذشته به دست آمده، شاهد ناظری است گویا برای هر خواننده تاریخ یا دوستدار آثار باستانی و تمدنی گذشته. فرهنگ و تمدنی که آمیختگی بسیار و پایداری با انسان دوستی و همزیستی مسالمت آمیز با مردمان دیگر سرزمینهای دور و نزدیک داشته است. تاریخ شاهدهی است گویا بر اینکه ایرانیان دست کم از هزاره اول پیش از میلاد، مردمانی فرهیخته و با فرهنگ بوده اند و مورخان کهن سرزمینهای دور و نزدیک غنای فرهنگی آنان را در کتابهای خود گوشزد کرده اند. این ویژگی در تمامی ادوار تاریخی پیش و پس از اسلام ایران، امری آشکار است. شاید بارزترین نمونه غنای فرهنگی ایران را بتوان در هنر معماری این سرزمین دانست. زیگورات چغازنبیل در شوش ... و ستونهای سر به آسمان کشیده تخت جمشید، معبد آناهیتای کنگاور و ایوان بلند مدائن، با همه ویرانگریهای سرچشمه گرفته از تعصب و جهل نشان از همین غنا دارد. بارها با مساجد و چاه تاریخانه دامغان، جامع اردستان، ورامین و شیراز گویای فرهنگ معماری نخستین سده های هجری است. شاهکارهای معماری دیگری چون مسجد کبود تبریز، شیخ لطف الله اصفهان و کاخهایی چون عالی قاپو و هشت بهشت، گواهی بر معماری هنرمندانه ایرانی است. معماری دوره قاجاریه هرچند با آثار دوره های پیشین توان هم‌وردی ندارد، اما برای زمان خود از هنر و زیبایی خاصی بهره مند است. بهره ای که به راستی باید آن را واپسین جلوه هنر دیرپای معماری سنتی ایران دانست.

در نخستین مجلد این کتاب (سیمای تهران ۱) سیر دگرگونیهای شهرسازی و معماری شهر تهران به صورت تاریخیچه ای فشرده - از پایتخت شدن تهران تا سال ۱۲۸۴ق - آمده است. کتاب حاضر (سیمای تهران ۲) گزارشی فشرده از چگونگی توسعه شهر تهران - از سال ۱۲۸۴ - تا پایان عصر قاجاریه را به تصویر کشیده است.

چاپ و انتشار سیمای تهران ۲ بدون همت و یاری مادی جناب آقای احمد پرکار میسر نبود. پدید آورندگان سپاس قلبی خود را بدین وسیله به ایشان ابراز می دارند.

برای همه ما و هم اندیشان ما مایه شمع و غرور است که به یاری خداوند دانا و توانا به معرفی ارزشها و داشته های فرهنگ و هنر سرزمینمان بپردازیم.

محمد حسن سمسار
انتشارات زیران

In the name of the Omnipotent, the Omniscient

The great land of Iran has not only been the origin and initiator of an ancient civilization, but also made significant contributions to world civilization. It has prompted the special attention of people of other territories since the old days, and for them, Iran was the land of dreams, with an inescapable attraction. The same appeal made the famous ancient Greek historian, Herodotus (484-425 BC), to allocate part of his record to Iran and Iranians. Both the Greek and Roman writers from the West as well as Chinese envoys and travelers from the East came to Iran and authored books and accounts depicting its people, land and civilization.

Upon Iranians conversion to Islam, our land was not only important among other Islamic territories for artistic, economic and political significance, but at some points, the cultural power and position of Iran has shaped the fate of other nations as well. Prosperous, crowded and popular cities like Isfahan and Shiraz as well as insatiable curiosity to know everything about Iranian folk customs and traditions in different periods has always been the source of attraction.

As a village, Tehran started slowly the days of affluence, following the destruction of Ray during invasion of the Mongols in the seventh century AH. Tehran was also at the center of attention by Shah Tahmasp I during Safavid era (tenth century) and received more dignity by the kings of Qajar later in the 13th century AH, who made it the new capital of Iran. Like Isfahan of Safavid period, the city was both an eye-catching destination for tourists and a center for the world political conflicts in the nineteenth century.

The present collection is an account on the urban/architectural developments and monuments of Tehran in the late 13th and early 14th centuries AH.

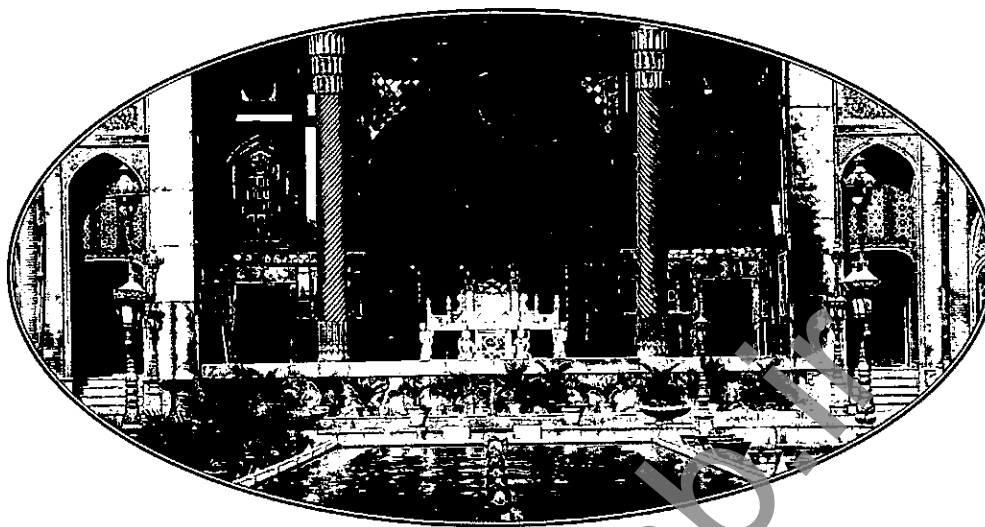
For me, it has been a great privilege to partner with the creators of this book in introducing part of this architectural art and timeless cultural legacy of my homeland, Iran.

Ahmad Porkar

به نام خداوند جان و خرد

ایران زمین نه تنها خود خاستگاه و پدید آورنده تمدنی کهن بوده، بلکه همواره در میان شرق و غرب، چون پلی عمل کرده و در پیدایش تمدن جهانی، نقشی سرنوشت ساز به عهده داشته است. این نقش سبب شده که بیگانگان از دیر باز نسبت به سرزمین ما توجهی ویژه از خود نشان دهند، و ایران چون سرزمین رویاها برای آنان دارای جاذبه و کشش گریز ناپذیر باشد. همین جاذبه بود که هرودت مورخ نامدار یونانی (۴۸۴ تا ۴۲۵ پیش از میلاد) را بر آن داشت تا بخشی از کتاب خود را به ایران و ایرانیان اختصاص دهد. نه تنها مورخان و نویسندگان یونانی و رومی از غرب، بلکه فرستادگان و جهانگردان چین، نیز از سوی شرق به ایران آمده و در پیرامون مردم، تمدن و سرزمین ما کتابها و سیاحتنامه ها نوشته اند. پس از اسلام آوردن ایرانیان، سرزمین ما نه تنها در میان دیگر سرزمینهای اسلامی دارای اهمیت ویژه هنری، اقتصادی و سیاسی بوده، بلکه در برخی از ادوار، توان نقش فرهنگی ایران، در تعیین سرنوشت کشورهای دیگر تأثیر گذاشته است. یکی از جاذبه های مورد علاقه بیگانگان نسبت به ایران وجود شهرهای آباد، پر جمعیت و مشهوری چون اصفهان و شیراز و نیز شناخت چگونگی زندگی و آداب و رسوم مردم، در دوره های مختلف بوده است. روستای تهران پس از ویرانی ری بر اثر حمله مغول در سده هفتم قمری، آهسته و آرام روبه آبادانی و گسترش نهاد. تهران در زمان حکومت صفویان (سده دهم) مورد توجه شاه طهماسب اول قرار گرفت و در آغاز قرن ۱۳ق، توسط پادشاهان قاجار، پایتخت ایران شد. این شهر همانند اصفهان عصر صفوی نه تنها شهری پر جاذبه برای سیاحان و جهانگردان بود بلکه به یکی از کانونهای کشمکشهای سیاسی جهان در قرن نوزدهم تبدیل شد. این کتاب نشانگر تحولات شهرسازی، معماری و بناهای تاریخی تهران در نیمه دوم قرن ۱۳ و آغاز قرن ۱۴ هجری قمری است. شادمانم از اینکه در معرفی گوشه ای از هنر معماری و فرهنگ دیرپای چند هزار ساله میهنم ایران زمین با پدید آورندگان کتاب همراه شده ام.

احمد پرکار

سپاسگزاری

پدیدآورندگان این اثر سپاس و قدردانی صادقانه خود را برای همکاری بی دریغ و صمیمانه عزیزی که در این راه با ما همراه بوده اند، تقدیم می دارد. جا دارد که در ابتدا از همکاری خانم پروین صدرثقه الاسلامی مدیر کاخ گلستان که تسهیلات لازم را برای پدید آوردن این اثر فراهم آورده اند سپاسگزاری کنیم. از جناب سید جواد هستی امین اموال و مسئول پیشین آلبوم خانه کاخ گلستان برای همکاری بی دریغشان در راه انجام این اثر سپاس فراوان داریم. همچنین از سرکار خانم زهرا (هلن) اسدیان امین اموال و مسئول آلبوم خانه کاخ گلستان که در مراحل تکمیلی کتاب ما را یاری کردند قدردانی می کنیم. تشکر ویژه خود را از خانم اکرم بابایی کارشناس و همکار علاقمند که همواره در مراحل مختلف کار ما را یاری رساندند تقدیم می داریم.

سرانجام قدردانی خالصانه خود را از همراهی آقایان منصور صادق و محمد صادق برای پیشبرد مراحل مختلف اجرایی این اثر و نیز از آقای محمد علی داودی پور که در امور چاپ و خانم رکن قاسمی پور که در امور طراحی کتاب ما را همکاری و مساعدت نموده اند، ابراز می داریم.

به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین

کاخ گلستان یکی از زیباترین و ماندگارترین آثار معماری دوره زندیه و قاجاریه است. پیشینه ایجاد باغ گلستان به دوران صفویه باز می گردد. از بنای ارگ تاریخی برج مانده عهد قاجاریه در حدود ۲۰۰ سال می گذرد. معماری بناهای داخل ارگ معرف دوران تحول و انتقال در معماری ایران است. این کاخ در قرن ۱۳ق/ ۱۹م توسعه یافت و اینک به مثابه نگینی زیبا در پایتخت ایران یعنی تهران خود نمایی می کند. کاخ گلستان گنجینه های گوناگونی از فرهنگ و هنر ایران را به صورت مجموعه هایی بی مانند در خود نگهداری می کند. بهره گیری و کاربرد شماری از بناهای موجود در کاخ گلستان به صورت موزه های ارزشمند، نگارخانه و ... جاذبه گردشگری در خور توجهی برای پایتخت ایران محسوب می شود. افزون بر این، کاخ گلستان دارای سه آرشیو مهم تاریخی شامل، کتابخانه نسخه های خطی، آرشیو اسناد و آلبوم خانه است. آلبوم خانه کاخ به سبب داشتن آرشیو غنی عکس های تاریخی از مهم ترین و قدیمی ترین مراکز اسناد تصویری در جهان به شمار می آید. تنها به کمک عکسهای موجود این مرکز می توان سیمای شهرها و آبادی ها و بناهای برپا شده ایران را در سده های گذشته مجسم کرد. زیرا شمار بسیاری از آنها ویران شده و امروز تنها نامی از آنها بر جاست و شماری نیز دستخوش دگرگونیهای بسیار شده است. کاخ گلستان خرسند است که بار دیگر بخشی از عکسهای این آرشیو ارزشمند را معرفی می کند. کاخ گلستان و مجموعه آثار پر ارزش آن در دوم تیر ماه ۱۳۹۲/ ۲۳ ژوئن ۲۰۱۳ توسط یونسکو در فهرست میراث جهانی به ثبت رسیده است.

پروین صدر ثقه الاسلامی

مدیر کاخ گلستان